

פניני דעת

90

גליון מס' 90
פרשת 'חוקת'
ה' תמוז ה'תשפ"ב

השבוע בגליון:

במה חיים?
דעת ומחשבה - עמ' 1
חשבון הנפש
מאמר ודעת - עמ' 2
להיכן הרגלים מוליכים אותנו
הוא עובדא - עמ' 3
זית אחד בודד
דעות ודעת - עמ' 4
טעימה מכוס בבית ב'קורונה?
זווית הלכתית - עמ' 5
גזרות קנ"א
ארזי הלבנון - עמ' 6

ושבת וישיבות בין הזמנים. והמעיין הולך ומתגבר, ב"ה. עם זאת, ואולי דווקא עקב המצב המרנין הזה, חובה נעימה היא עבורנו לחזק את יקרות התורה בגליוןנו ולהעמיק את ההכרה בגודל האיש שגדל בה. חלקנו - להיות מתלמידי בית המדרש. אדם שיושב וקובע לו עיתים לתורה, אינו דומה לאדם שאינו לומד תורה, והדבר בא לידי ביטוי בשלושת נפש, בהתנהגותו, בדבירו, באורח חייו. אדם מחוייב לזרז בעצמו את כח הרצון ובהחלטה נחושה לחייב עצמו כמה שיותר בלימוד התורה להכין צידה לדרך לעולם האמת.

דוגמא לרצון ולהחלטה נחושה נלמד מהמעשה הבא: גאון המוסר רבי ישראל מסלנט יצ"ל הלך לקנות צרכי שבת בשוק. באחד הדוכנים פגש סוחר. ידע אותו סוחר כי רבי ישראל מסלנט יושב ועוסק בתורה ועל כן שאלו: "אמור לי, רבי, במה חיים?" כאשר התכוון אותו סוחר לשאור: כיצד אתה מתפרנס? רבי ישראל, הרי תורתך אומנתך ואם כן כיצד תביא טרף לילדיך?

ענה לו רבי ישראל: "ואני שואל אותך, במה מתים? - רבי ישראל התכוון בשאלתו: כיצד אתה מתכוון להגיע לעולם האמת? עם אילו זכויות, מצוות ומעשים טובים? מה תביא איתך ביום פקודה?"

שמע אותו סוחר את המילים "במה מתים?" ומילם אלו הדהדו באוזניו כל אותו היום. לעת ערב, כאשר סגר את חנותו הלך לביתו ומילמל בשפתיו: "במה מתים? במה מתים? אכן אני חושב להגיע אליך, בורא עולם? עם המזומנים שאני אוסף כל יום... גמרה החלטה בלבו: "אני סוגר את העסק!" למחרת נסתגר בחדרו וישב ועסק בתורה. כך במשך שלוש-עשרה שנה רצופות ולמים הפך להיות אחד מגדולי ישראל - "הסבא מקלם" זי"ע.

גמ' במסכת שבת דף פג: אמר רבי יונתן: לעולם לא ימנע אדם את עצמו מבית-המדרש ומדברי תורה, ואפילו בשעת מיתה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל" - אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה! אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהן (ברכות צ"ז) - על האדם לדעת שכל טרדותיו טפלים לעומת לימוד התורה שלו. מרן הסט"י פלגרי זצ"ל אמר לתלמידיו: "להצלחה בתורה יש רק **עצם אהת** - **להתרחק מן הבטלה ולנצל את כל הזמן!** לא הישיבה קובעת את ההצלחה של בחור אלא השקידה שלו, ואם יהיה שקדן - יצליח ויגדל בתורה בכל מקום שהוא, מה שאין כן אם יתבטל לא יועיל שמה הטוב של הישיבה המפורסמת בה הוא נמצא! רק בלימוד רצוף יומי וקבוע ניתן להגיע להשגות גדולות בתורה. **שבת שלום ומבורך**

זווית הלכתית

טעימה מכוס של ברכה בבית מילה - כיצד יש לנהוג בעידן הקורונה?

שאלה: המנהג בבית מילה הוא, שנומנים מכוס של ברכה לפי התינוק בעת שאומרים "ואמר לך בדמייך חיי". ויש נוהגים לטעום מעט מן היין בסיום הברכה, מחשש שמא הבקשה "קיים את הילד הזה" וכו' נחשבת כהפסק. מה ישנו בזמן החירום, שחוששים מהידבקות?
תשובה: יש הרבה איריכות אצל גדולי הפוסקים האם הבקשה נחשבת להפסק, ואכמ"ל, והראוי שיטעם מעט יין - לא מתוך הכוס, והמולה יטיף לפי התינוק לאחר שיחטא את ידיו כראוי באלכוהול, ושומר מצווה לא ידע דבר רע.
(דרשו' מאת הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מו"צ 'נאות שמחה' - מודיעין עילית).

המשך מעמ' 2

ויוצא לו שהם בדיוק מחצה על מחצה, וכשהם מחצה על מחצה הרי "מטה כלפי חסד" והוא נשלח לכן עדן, קורא אחריו מלאך אחד: האם הנידון הוא חי או מת, אם הוא מת הרי "מטה כלפי חסד" ומגיע יין - כל עדן, אבל אם הוא חי הרי רשע הוא ועבישה היא בידו שאינו חוזר בתשובה, מיד מרכזין ב"ד שהוא חי, ואם הוא חי הרי רשע מרשע הוא! מגול ומשוקף הוא! - כך היה צוהע הח"ח - אתה יכול עוד לחזור בתשובה, ולמה אינך שב בתשובה?! והיה מתחיל לבכות ולדפוק עם ידיו על ראשו, ועל לבו, וצועק: עוד בידך לעשות תשובה! ולמה אינך שב? האם אינך מתבייש לחיות בעוה"ז בלי תשובה? וכך היה יכול לבכות שעה, שעה ומחצה כמו כלום...

וכשהיה גומר כל הסדר הזה היה יורד מהעליה ומתיישב ונת, ומיד היה חוזר לתלמודו ולעבודת ש"ש, ולפועם היה מבקש איזה דבר מאכל שהרי עוד לא אכל היום, והיה חוזר לעבודתו הקדושה. כך היה בדרך כלל סדר וידויו ושיתבו על חטאיו. ולכן מבין שכשמישהו שומע כל זה היה יכול להתעלף. ושמעתי מאבי, שר' יוחם מאז שנתעלף לא הגיע שוב לשמוע את וידויו של הפסח חיים, משום שלא היה יכול לסבול את זה. וכאמור פעם שמעתי מאבי שהפסח חיים התוודה שאינו יודע להיכן נעלמו לו שתי דקות! ("מאיר עיני ישראל").

המשך מעמ' 2

וזמן קודמו המדריך מבאר את הפסוק: שדוד המלך היה משכים בבוקר, ואז הוא היה מתחיל לתכנן את יום שלו, הוא היה חושב להיכן הוא צריך לילך היום, ואז הוא היה עושה חשבון: מה התכלית שחפצי לו להליכה הזו, מה תוספי לו להליכה הזו לעולם הזה, מה תוספי לו להליכה לעולם הבא, הרי הכל המה הבל, ועל כן תמיד הוא היה מגיע לחשבון שהדבר הכי טוב שיעשה - הוא לילך לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ורגלי הם מלשון קצה ותכלית, החשבון הלז 'מה יצא לו תכל'ס מכל הדברים שאני עושה' היה תמיד מביא אותו למקום זה, 'היוי רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות'.

והנה נאמר בכתוב (איוב ה, ז) "אדם לעם יודל", ואמר על כך רבי אלעזר (סנהדרין דף עט ע"ב) "כל אדם לעמל נברא, שנאמר 'אדם לעמל יודל', אינו יודע על לעמל מה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר ... הוי אומר לעמל מה נברא. ועדיין אינו יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר ... הוי אומר לעמל תורה נברא. והיינו שכל אדם נברא כאן בעולם בשביל לעמול, לא באנו לעולם לאכול פיקניק, באנו לעבוד. ויש זוכה הוא האדם והרי הוא עומד בתורה, ואזי אשרוי בעולם הזה טוב לו בעולם הבא, אבל אם לא זכה אז... ואמרו שם עוד בגמ' "והיינו דאמר רבא: כולהו נופי דרופתיקי ניהו, טובי לדיזי דהוי דרופתיקי דאורייתא", ופירש רש"י "כל הגופין לעמל נבראו, טוביה לדיזי - אשרוי למי שזכה והיה עמלו וטרפו בתורה". ועל כן אם יעשה חשבון אמיתי, חשבונו של עולם מה עדיף, הרי בוודאי שיליכו אותו לבית המדרש. אכן לא כל הסיפורים מסתיימים כך, ישנם רבים טובים העמלים בתורה שמתקשים לפרנסתם, אך לעומת זאת ישנם גם רבים טובים שעמלים בשאר עמלי העולם הזה שגם כן מתקשים לפרנסה, ולא בטוח בכלל שישנים יותר המתקשים לפרנסתם מאלו שעמלים בתורה מאשר אלו העמלים לפרנסתם. אך זה הבטיחו רבותינו הקדושים בכל הדורות שאדם שישקע בלימוד התורה כמו שאדם משקיע בשביל העבודה שלו אזי מובטחת לו פרנסתו. וכך אמר דוד המלך בתזמורו (תהלים קכז, ב) "שוא לכלם משכמי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידיו שנא", ופירש על כך רש"י "שוא לכלם - בעלי האמוניות המשכמים ומאחרים למלאכתם ומתפרנסים בעצבון ובגייעה ללחם העצבים של טורח: כן יתן - הקדוש ברוך הוא פרנסה למי שמנדד שנת מעיוני בשביל לעסוק בתורה".

וכמו כן פוק חזי מאי עמא דבר, מי הם המאזנים עלי תבל, מי הם האנשים הרגועים ביותר, אם לא אברכי כולל השוקדים על תלמודם. אותם אברכים אין להם הרבה יותר חובות מאלו העמלים לפרנסתם, המה הרבה יותר רגועים, אין להם כל הרבה צרכים בעולם הזה, שלום אם מתהליכים בעולמו של הקדוש ברוך הוא. והעולה על כולנה היא העובדה: שלהיות ערלכער איז באמת ובמחזר בימיו, מאוד קשה אם לא שקועים בלימוד התורה כדבעי.

ונאמנים לעיני דברי קודש של הריב הקדוש מקצאם, שאמר לפני פטירתו "אני ערב שמי שיהא שקוע בלימוד התורה - ישאר ממנו בזה ובבא'. שלא רק בעולם הבא יזכה לשכר השמור לעמלי תורה, אלא גם בעולם הזה יזכה שישאר ממנו זכר לנצח נצחים.

ארזי הלבנון

הרב שאול הלל - כולל 'שערי דעת' גזרות קנ"א

בשובע הקודם הרחבנו בהבדל הבסיסי שבין האמונה הנוצרית לאמונה האיסלמית כשהסיבה לכך היא ההבדל העיקרי בין שני הדתות, בעוד שלפי התפיסה הנוצרית לא יתכן שתהיה אפשרות לדת אחרת וכולם חייבים להיות כפופים לאותה אמונה, ולשית מאמיני הדת המוסלמית, לכל אדם יש את מקומו וגם אם הוא אינו מוסלמי בהחלט יתכן שיש לראות בו אדם טוב ומועיל. כיום נוצר מצב שארצות אירופה התפתחו למרות האמונה הנוצרית (ובהחלט גם כיום ארצות באירופה שהן יותר דתיות, הן פחות מתקדמות), ואילו ארצות ערב נותרו מאחור ולא נכנסו במסגרת זו להסברים ארוכים בענין זה, אך דבר אחד הוא פשוט וברור: הדת הנוצרית מנעה מה התפתחות התרבותית ואילו דת האיסלם עודדה אותה. ומילמיל אפשר להבין את המצב המדיני בארצות ספרד. ראשוני הראשונים שחיו בארצות ספרד, חיו תחת שלטון איסלמי שעודד תרבות ואיפשר ליהודים חיי רווחה, אך מתקופת הרמב"ם והלאה התנוודת באזור גברו והנוצרים החלו לכבוש בחזרה את ספרד מיד הנוצרים, בתהליך שנמשך לאורך כל ימי הבינים (ומכונה 'הרניקוסטה') השתלטו הנוצרים אט אט על כל ארצות ספרד עד שבסוף תקופת הראשונים אוחדו כל המחוזות תחת שלטון אחד ואז גורשו היהודים מכל רחבי המדינה. ספרד של ימי רבינו יונה, הרמב"ן, הרשב"א והרא"ש, ובדור שלאחריהם הטור והר"ן, הייתה ברובה כבר תחת שלטון נוצרי, ולמרות שהשליטים בחלקם חלקו כבוד לחכמי ישראל כבר לא היה בהם את הכח להגן עליהם מפני מבקשי רעתם (כמו הרמב"ן שנאלץ לעזוב את המדינה לאחר הוויכוח עם המומר דונין למרות שהמלך תמך בו והכריז שהרמב"ן ניצח בוויכוח וכפי שהרחבנו בעבר).

בק"ץ שנת ה' אלפים קנ"א (לפני כ-630) הסית הצורך פרידננד מרטינו את ההמון הנוצרי נגד היהודים בעיר סביליה השוכנת בדרום ספרד. ההמון המוסת התנפל על הקהילה היהודית וטבח בהם לאלפים נערך מרחץ דמים בו נהרגו כשבעת אלפים (ו"א כארבעת אלפים) גברים כשנשיהם וילדיהם נמכרים לעבדים, היתה זו אחת מקהילותיה הגדולות של יהדות ספרד, שמנתה כשלישים אלף נפש, קהילה גדולה במושגי הימים ההם, ומשזו התפרקה, הדבר גרם לטלטלות ותנוודות בכל רחבי המדינה. גם במחוזות קטלונה קסטיליה וארגון נערכו פרעות במ נהרג בין השאר רבינו יצחק בן שושן. בעיר קורדובה נערכו פרעות לאחר הפרעות בסביליה, ולאחר מכן ב"ז בתמוז בעיר טולידו שם נהרג גם רבינו יהודה בן הרא"ש ואשתו, וחמותו היא אשת רבינו יעקב בעל הטורים (רבינו יהודה היה חתן אחיו. הגירסא המסתברת שהרי"ו ומשפתחו נהרגו פרעות ק"ח). ב"ז אב הגיונו השונאים אל מחוז ולנסיה שם נהרגו כאלפי יהודים, ורבים המירו את דתם.

"אם אמרתי אספרה לכם רובי התלאות שמצאנוו ישתומו רעיוניכם, האמנם אערך לכם שלחן הרעה מעוטרת רוש ולענה בקצרה ודברים כהויות להשביעכם מרורות לענתנו, ולהשקותכם מיינ עצבונינו" (ששלשלת הקבלה ק"א א'). לדעתו הפרעות נערכו בשנת קנ"ב, אך לדעת רוב הדעות הפרעות התחוללו בשנת קנ"א). בקהילות מיוקרה, אי שהיה בשליטת ספרד שם היה גם מקום מושבו של התשב"ץ, נערכו פרעות בראש חדש אלול בהן נהרגו כשלש מאות יהודים, בינהם רבינו יונה דיסמשטרי, רבו וחותנו של התשב"ץ, וגם שם רבים המירו את דתם. לאחר מכן נהרגו בברצלונה כמאה ושלישים יהודים, כשהמלך לא מצליח להשתלט על ההמון המשולהב, שאר היהודים ברחו לתוך מבצר אך לבסוף השיגה אותם יד האויבים גם שם. "מכל רכושינו לא נשאר לנו בלתי גוויתנו ובכל זאת לבנו יהגה אימה וענינו אל אבינו שעמים נשאות עד שיחננו וירפאנו ממכאובינו ואל יתן למוט רגלינו" (ששלשלת הקבלה שם).

קו השיעורים 'שערי דעת' - 074-740-32-90

המערכת: "שערי דעת"
רח"ה המגיינים 32 ת.ת.ד 1778 טבריה
טלפקס: 077-4102298
דוא"ל: Shaare.daat@gmail.com

ניתן להיות שותפים באמצעות "נדריים פלוס" שערי דעת - טבריה

